

Nr 3

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ förordningen den 15 maj 1959 (nr 168) om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar; given Stockholms slott den 2 december 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ förordningen den 15 maj 1959 (nr 168) om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i förordningen om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar. Enligt förslaget skall förordningens tillämpningsområde utsträckas till sådana formellt frivilliga överlåtelse av inventarier och lager som sker i stället för statligt förfogande.

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ förordningen den 15 maj 1959 (nr 168) om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar

Häri genom förordnas, att 2 och 3 §§ förordningen den 15 maj 1959 om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

2 §.

Avdrag enligt 1 § för avsättning till särskild investeringsfond för förlorade inventarier må icke överstiga beloppet av sådan i den skattepliktiga intäkten av förvärvskällan för beskattningsåret ingående ersättning för maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, som den skattskyldige åtnjutit på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning. Har den skattskyldige på grund av ersättningen erhållit högre avdrag för avskrivning å inventarier än som eljest skulle hava ifrågakommit, skall dock iakttagas att avdraget för avsättning till investeringsfond skall i motsvarande mån jämkas.

Avdrag enligt — — — å fastigheten.

3 §.

Investeringsfond må — — — nedan sägs:

särskild investeringsfond — — — beskattningsåret; samt

särskild investeringsfond för förlorade lagertillgångar; för nedskrivning å råvaror samt hel- och halv-

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Avdrag enligt 1 § för avsättning till särskild investeringsfond för förlorade inventarier må icke överstiga beloppet av sådan i den skattepliktiga intäkten av förvärvskällan för beskattningsåret ingående ersättning för maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, som den skattskyldige åtnjutit på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning. *Med statligt förfogande jämställas avyttring, som sker under sådana förhållanden att statligt förfogande eljest skolat ifrågakomma.* Har den skattskyldige på grund av ersättningen erhållit högre avdrag för avskrivning å inventarier än som eljest skulle hava ifrågakommit, skall dock iakttagas att avdraget för avsättning till investeringsfond skall i motsvarande mån jämkas.

Avdrag enligt — — — å fastigheten.

3 §.

Investeringsfond må — — — nedan sägs:

särskild investeringsfond — — — beskattningsåret; samt

särskild investeringsfond för förlorade lagertillgångar; för nedskrivning å råvaror samt hel- och halv-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

fabrikat ävensom djur å jordbruksfastighet med högst ett belopp motsvarande kostnaderna under beskattningsåret för tillverkning eller anskaffning av dylika tillgångar, i den mån tillverkningen eller anskaffningen innefattar lagerökning under året, dock att lägre värdesättning å lagret i dess helhet vid beskattningsårets utgång därvid icke må godtagas än som enligt *kommunalskattelagen* är medgivet.

Har under — — — sitt ändamål.

fabrikat ävensom djur å jordbruksfastighet med högst ett belopp motsvarande kostnaderna under beskattningsåret för tillverkning eller anskaffning av dylika tillgångar, i den mån tillverkningen eller anskaffningen innefattar lagerökning under året, dock att lägre värdesättning å lagret i dess helhet vid beskattningsårets utgång därvid icke må godtagas än som enligt *eljest gällande bestämmelser* är medgivet.

Har under — — — sitt ändamål.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling; dock att äldre bestämmelser fortfarande skola äga tillämpning beträffande 1961 års taxering samt beträffande eftertaxering för år 1961 och tidigare år.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 december 1960.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga rörande *ändring i förordningen om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar* och anför därvid följande.

Inledning

I en den 24 augusti 1960 till finansdepartementet inkommen skrivelse har Svenska petroleuminstitutet anhållit om en jämkning i förordningen den 15 maj 1959 (nr 168) om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar.

Institutet erinrar om att enligt nämnda förordning må vid beräkning av nettointäkt av rörelse avdrag åtnjutas för belopp, som avsatts till särskild investeringsfond för förlorade inventarier och till särskild investeringsfond för förlorade lagertillgångar. Avdraget må dock inte överstiga beloppet av sådan i den skattepliktiga intäkten ingående ersättning för inventarier och lagertillgångar, som den skattskyldige åtnjutit på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning. Institutet fortsätter.

I samband med förhandlingar, som förts mellan oljeföretagen och Riksnämnden för Ekonomisk Försvarsberedskap, har framhållits, att ovan nämnda förordning formellt icke blir tillämplig, när vid krig, krigsfara eller skärpt försvarsberedskap lager av petroleumprodukter och/eller inventarier av oljeföretagen *frivilligt* överlätas till staten. Om skyndsamhet är av nöden och ingen tvekan föreligger om att staten genom förfogandelagstiftning kan överta företagets lager och inventarier, torde det i regel vara att föredraga, att lager och inventarier frivilligt överlätas. Härigenom uppnås både tidsvinst och en smidigare överlåtelseform än vid tillämpning av förfogandelagstiftningen. Överenskommelser om frivillig försäljning i nu avsedda fall kan planeras eller t o m träffas på förhand.

Vid dylika frivilliga överlåtelser bör uppenbarligen företaget skattemässigt icke placeras i sämre ställning än om inventarier och/eller lager förlorats genom statligt förfogande. Företaget bör sålunda ha samma möjlighet att genom avsättning till särskilda investeringsfonder åtnjuta avdrag för erhållen ersättning.

På grund av vad sålunda anförts hemställer institutet, att förordningen om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar måtte göras tillämplig även när inventarier och/eller lagertillgångar vid tillfällena av krig, krigsfara eller beredskapsläge frivilligt överlåtes till staten eller statlig myndighet.

Över framställningen har, efter remiss, yttranden avgivits av kammarrätten, riksskattenämnden, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus och Västernorrlands län, mellankommunala prövningsnämnden, Sveriges industriförbund samt Kooperativa förbundet.

Gällande bestämmelser

Enligt *förordningen den 15 maj 1959 (nr 168) om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar* äger skattskyldig fysisk eller juridisk person vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt njuta avdrag med belopp, som avsättes till särskild investeringsfond för förlorade inventarier och till särskild investeringsfond för förlorade lagertillgångar. Avsättningen skall avse ersättningar och andra intäkter som uppburits i samband med statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning.

Beträffande avdragets storlek har meddelats vissa spärregler. Avdraget får sålunda för visst beskattningsår inte överstiga beloppet av sådana i den skattepliktiga inkomsten för beskattningsåret ingående ersättningar för inventarier eller lagertillgångar, som den skattskyldige åtnjutit på grund av det statliga förfogandet, eldsvådan etc.

Ytterligare en spärr finns såvitt angår lagertillgångar, i det att avdraget icke får överstiga ett belopp motsvarande minskningen av dold reserv i varulagret under beskattningsåret.

Särskild investeringsfond för förlorade inventarier må tagas i anspråk för avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, som anskaffats under beskattningsåret. Särskild investeringsfond för förlorade lagertillgångar får tagas i anspråk för nedskrivning å råvaror samt hel- och halvfabrikat med högst ett belopp motsvarande kostnaderna under beskattningsåret för tillverkning eller anskaffning av dylika tillgångar, i den mån tillverkningen eller anskaffningen innefattar lagerökning under året, dock att lägre värdesättning å lagret i dess helhet vid beskattningsårets utgång därvid icke må godtagas än som enligt kommunalskattelagen är medgivet. Något särskilt medgivande av myndighet e. d. erfordras inte för att fonderna skall få tagas i anspråk.

Till investeringsfond avsatta medel skall återföras till beskattning, om den skattskyldige tagit fonden i anspråk för annat ändamål än som avsetts

vid avsättningen eller om den skattskyldige trätt i likvidation. Vidare återföres fonden till beskattning, om de avsatta medlen inte tagits i anspråk senast under det beskattningsår, för vilket taxering sker under tredje taxeringsåret efter det, då avdrag för avsättningen ägt rum. Visar skattskyldig att svårigheter föreligger att taga medlen i anspråk inom tre år, må riksskattenämnden förlänga tiden, dock längst till och med det beskattningsår för vilket taxering sker under sjätte taxeringsåret efter det, då avdrag för avsättningen ägt rum.

Genom *förordningen den 5 december 1958 (nr 575) om avskrivning å vissa oljelagringsanläggningar, m. m.* har vissa lättnader i beskattningshänseende medgivits företag som lagrar olja. Sålunda får enligt nämnda förordning en anläggning i bergrum för lagring av mineralolja eller annan anläggning för lagring av mineralolja, som innefattar skäligt skydd mot förstöring genom bombanfall eller beskjutning, vid inkomsttaxeringen avskrivs med tjuugo procent för år. Såsom förutsättning härför gäller dock att anläggningen har en volym av minst 1 000 m³, att anläggningen godkänts av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap samt att anläggningen färdigställts senast under det beskattningsår, för vilket taxering i första instans verkställs år 1966. I den anskaffningskostnad, som må avskrivs på sätt nu sagts, får inräknas alla kostnader för anläggningen utom kostnader för anskaffning av mark eller för anläggande av tillfartsvägar, körplaner o. dyl.

Om en skattskyldig, som enligt bestämmelserna i förordningen erhållit avdrag vid inkomsttaxeringen för avskrivning av viss anläggning, inom tio år från utgången av det beskattningsår, då anläggningen färdigställts, avyttrar densamma, skall beloppet av återvunna värdeminskningsavdrag till den del detsamma överstiger skattepliktig vinst vid avyttringen upptagas som intäkt av rörelse för det beskattningsår, varunder försäljningen ägt rum. Med skattepliktig vinst skall därvid förstås dels skattepliktig realisationsvinst vid taxeringen till statlig inkomstskatt dels ock belopp, varmed köpeskillingen för i anläggningen ingående fasta maskiner överstiger maskinernas taxeringsmässiga restvärden.

Förordningen upptar vidare bestämmelser om värdesättningen vid inkomsttaxeringen av sådant lager av mineralolja, som rörelseidkare på grund av gällande bestämmelser om beredskapslagring är skyldig hålla i lager (tvångslager). Bestämmelserna tillåter en lägre värdesättning av tvångslagret än som kan godkännas enligt kommunalskattelagens regler. Om de ränte- och amorteringsfria lån av statsmedel, som rörelseidkaren erhållit på grund av lagringsskyldigheten (lagerlån), upptagits till beskattning, får tvångslagret värderas till noll.

Remissyttrandena

Samtliga remissinstanser har tillstyrkt den av petroleuminstitutet ifrågasatta ändringen av förordningen om särskilda investeringsfonder för förloerade inventarier och lagertillgångar. Några remissinstanser, bl. a. kammar-

rätten och riksskattenämnden, har inte varit främmande för tanken att redan gällande bestämmelser skulle kunna bli tillämpliga vid sådan formellt frivillig överlåtelse, som avses i institutets skrivelse. Det har emellertid därvid också framhållits, att bestämmelserna inte kan anses vara så utformade att de otvetydigt medger en sådan tolkning. I flera remissyttranden har framhållits, att bestämmelserna bör ges generell avfattning och inte bli tillämpliga endast på oljeföretagens varulager och inventarier.

Från remissyttrandena må följande här återgivnas.

Kammarrätten uttalar, att det kunde ifrågasättas om inte enligt gällande bestämmelser avdrag för avsättning till investeringsfond skulle kunna medgivas i sådana fall, då frivillig överlåtelse uppenbarligen ersatt ett övertagande enligt förfogandelagen, såsom exempelvis då överlåtelsen ägt rum i enlighet med en i fredstid av vederbörande statliga myndighet verkställd krigsplanläggning. *Kammarrätten* fortsätter.

Då emellertid nu gällande bestämmelser icke kunna anses vara så utformade att de otvetydigt medgiva sådan tolkning, att rätt till avdrag kommer att medgivas i de fall, där detta vore ur materiell synpunkt riktigt, anser sig *kammarrätten* böra tillstyrka sådan ändring i förevarande förordning som avses med framställningen. *Kungl. Kammarrätten* vill emellertid framhålla, att oljeföretagens normala försäljningar till statliga myndigheter icke böra medföra avdragsrätt enligt förordningen. Med hänsyn till de särskilda förhållanden, under vilka de i framställningen omnämnda överlåtelserna komma att äga rum, får det anses rimligt, att vid prövningen av avdragsrätten bevisbördan i fråga om storleken av normala försäljningar icke lägges på den skattskyldige.

På grund av vad sålunda anförts vill *kammarrätten* förorda sådan ändring i förevarande förordning, att ifrågavarande skattskyldiga, vilka under tid då allmänna förfogandelagen är tillämplig överlåtit inventarier eller lagertillgångar till staten eller till statlig myndighet, i den mån överlåtelserna icke visats motsvara normala försäljningar, erhålla rätt till avdrag för avsättning till särskild investeringsfond för ersättande av sålunda överlåtna tillgångar.

Även *riksskattenämnden* säger sig ha övervägt, huruvida icke gällande bestämmelser kunde tolkas så att de täckte även fall av formellt frivillig överlåtelse. *Nämnden* anför.

Det ligger härvid nära till hands att jämföra med de föreskrifter i 35 § 4 mom. första stycket kommunalskattelagen, enligt vilka realisationsvinstbeskattning icke skall ske, därest egendom tagits i anspråk »genom expropriation eller liknande förfarande eller eljest avyttrats under sådana förhållanden, att tvångsförsäljning som nyss sagts måste anses vara för handen». Sistnämnda lagrum tillämpas så att även formellt frivilliga avyttringar anses icke skattepliktiga. Med hänsyn till att angivna föreskrifter i de bägge författningsrummen givits så olika avfattning anser *riksskattenämnden* det emellertid mycket tveksamt, om man kan räkna med att den tolkningsprincip, som kommit till användning i fråga om 35 § 4 mom. första stycket kommunalskattelagen, anses tillämplig i fråga om 2 § förordningen om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar. I vart fall läser man icke kunna räkna med att oljeföretagen i förlitande på en dylik tolkningsregel skola vara villiga att frivilligt överlåta sina lager till staten. *Riksskattenämnden* förordar därför att genom

tillägg till eller en särskild anvisning till sistnämnda författningsrum stadgas, att vad som sägs om statligt förfogande skall gälla även i fråga om avyttring, som sker under sådana förhållanden, att statligt förfogande eljest skolat ifrågakomma. Bestämmelsen bör givetvis erhålla en så generell avfattning, att den icke blott blir tillämplig på oljeföretagens varulager och inventarier.

Enligt *överståthållarämbetets* uppfattning bör förordningen om ifrågavarande särskilda investeringsfonder äga tillämpning jämväl i fråga om de frivilliga avtal som avses i petroleuminstitutets skrivelse. Ämbetet fortsätter.

Därest det emellertid befinnes nödvändigt, för att undanröja all tvekan på denna punkt, att förordningen uttryckligen lämnar klarhet i berörda beskattningsfråga, synes detta lämpligen kunna ske genom ett tillägg till § 2 i förordningen, av innehåll, att med statligt förfogande jämställs avstående av inventarier och lager till staten på grund av sådana frivilliga avtal, som gälla endast i de fall ett statligt förfogande av dessa tillgångar eljest vore att förvänta.

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap anför.

De i den remitterade skrivelsen nämnda förhandlingarna mellan representanter för riksnämnden och oljeföretagen avse viss omorganisation av den av företagen bildade drivmedelscentralen (DMC), så att den utöver sin uppgift att vid beredskaps- och krigstillstånd ombesörja distributionen av flytande bränslen m. m. även skulle omhänderha handeln med flytande bränslen i krig. Man har därvid varit överens om att oljeföretagen vid försäljning av olja, som de jämlikt oljelagringsförordningen varit skyldiga att hålla i lager, borde få möjlighet att göra avsättningar till särskild investeringsfond. Riksnämnden har emellertid funnit det tveksamt, om förordningen om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar skulle med nuvarande lydelse kunna tillämpas vid frivillig försäljning av tvångslager av olja.

Under åberopande av det anförda får riksnämnden tillstyrka petroleuminstitutets hemställan om ändring av nämnda förordning.

Departementschefen

I den proposition till 1958 års riksdag, nr 124, vari förslag framlades till förordningen om avskrivning å vissa oljelagringsanläggningar, m. m., framhöll jag, att vissa specialbestämmelser möjligen skulle bli erforderliga bl. a. om tvångslagren fick tagas i anspråk i större utsträckning under en tillfällig kris. Dylika specialbestämmelser borde emellertid utformas först när behov därav uppkom.

Vad Svenska petroleuminstitutet anført i sin skrivelse synes ge vid handen, att man lämpligen redan nu bör överväga att utfärda de ifrågasatta specialbestämmelserna. Institutets förslag har tillstyrkts av samtliga remissinstanser. Jag anser mig därför kunna förorda, att förordningen om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar ändras i föreslagen riktning. Av förordningen bör sålunda klart framgå att sådan frivillig överlåtelse av tillgångar, som avses i skrivelsen, omfattas av förord-

ningen. Detta synes lämpligen kunna ske genom att i förordningen utsäges, att med statligt förfogande jämställas avyttring som sker under sådana förhållanden att statligt förfogande eljest skolat ifrågakomma, d. v. s. att det rör sig om en avyttring som, om den icke genomförts frivilligt, skulle ha framtvingsats genom statligt förfogande. Såsom framhållits i flera remissyttranden bör bestämmelsen erhålla generell avfattning och icke blott göras tillämplig på oljeföretagens varulager och inventarier.

Samtidigt synes viss ändring böra vidtagas i 3 § första stycket. I nämnda författningsrum stadgas bl. a. att, om investeringsfond användes för nedskrivning av varulager, en lägre värdesättning å lagret i dess helhet vid beskattningsårets utgång därvid icke må godtagas än som enligt kommunal-skattelagen är medgivet. Enligt förordningen om avskrivning å vissa oljelagringsanläggningar, m. m. får, såsom redan framhållits, tvångslager av mineralolja vid inkomsttaxeringen värderas lägre än enligt kommunal-skattelagens regler. Dyligt tvångslager bör även då investeringsfond tages i anspråk för nedskrivning få värderas enligt de speciella bestämmelserna. Den lägsta värdesättning för lagret i dess helhet, som kan godtagas vid tillämpning av förordningen om särskilda investeringsfonder, bör därför vara den som enligt eljest gällande bestämmelser är medgiven.

De ändrade bestämmelserna synes böra bli tillämpliga fr. o. m. 1962 års taxering.

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till *förordning angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ förordningen den 15 maj 1959 (nr 168) om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar.*

Föredragande departementschefen hemställer, att nämnda författningsförslag måtte genom proposition föreläggas 1961 års riksdag till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Alice Magnusson